

УДК [75.011.26.04.071.1.03:391]
(477.85/.87=161.2):37.016
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2025.01.159>

ТВОРИ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА В АКАДЕМІЧНИХ ПОСТАНОВКАХ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН КІПДМ ЛНАМ (НА ПРИКЛАДІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЖИВОПИС»)

Віктор БІЛИЙ

ORCID ID: <http://orcid.org/000-0002-7107-4862>
кандидат мистецтвознавства, доцент, Косівський інститут
прикладного та декоративного мистецтва ЛНАМ,
кафедра декоративного мистецтва,
вул. А. Міцкевича, 2, 78601, м. Косів, Україна,
e-mail: biluy61@meta.ua

Наталія БІЛА

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-5181-7081>
викладачка, Косівський фаховий коледж прикладного
та декоративного мистецтва ЛНАМ,
цикл фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін,
вул. А. Міцкевича, 2, 78601, м. Косів, Україна,
e-mail: natabila1805@gmail.com

Мета статті — виявити основні функції творів українського народного мистецтва, зокрема кераміки, художнього дерева, тканин, народного одягу в побудові навчальної дисципліни «Живопис» у Косівському інституті прикладного та декоративного мистецтва ЛНАМ. Під час написання статті важливими були застосовані *методи* спостереження, експерименту, аналізу отриманих результатів, узагальнення творчого досвіду, а також мистецтвознавчий метод та формальний аналіз.

Джерельною базою публікації стали початкові програми КІПДМ ЛНАМ, фахові публікації українських вчених, присвячені народному декоративному мистецтву та питанням його інтеграції в образотворче мистецтво, багаторічний викладацький досвід авторів, студентські роботи навчальної дисципліни «Живопис» четвертого курсу.

Ключові слова: українське народне мистецтво, Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва ЛНАМ, навчальна дисципліна, академічна постановка, живопис, навчання, виховна функція.

Viktor BILYI

ORCID ID: <http://orcid.org/000-0002-7107-4862>
Candidate of Art Studies (Ph.D.), Associate Professor,
Kosiv Institute of Applied and Decorative Art LNAA,
Decorative Art Department,
2, Adam Mitskevych str., 78601, Kosiv, Ukraine,
e-mail: biluy61@meta.ua

Natalia BILA

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-5181-7081>
Teacher, Kosiv Professional College of Applied and
Decorative Art
LNAA, the cycle of fundamental and professionally
oriented disciplines,
2, Adam Mitskevych str., 78601, Kosiv, Ukraine,
e-mail: natabila1805@gmail.com

FOLK ARTWORKS IN EDUCATIONAL TASKS
IN PROFESSIONAL DISCIPLINES OF KIADA
LNAA (BASED ON THE ACADEMIC
DISCIPLINE «PAINTING»)

Introduction. The article is dedicated to the importance of folk artworks, particularly Hutsul art, in educational tasks in the professional discipline «Painting» at Kosiv Institute of Applied and Decorative Art LNAA. In addition to these items` coloristic and ornamental features, special attention is paid to their educational value in forming fine or decorative and applied arts specialists. This article's *purpose* consists in identifying the main functions of Ukrainian folk artworks, particularly, ceramics, artistic wood, fabrics, and folk clothing in educational tasks of the academic discipline «Painting» at KIADA LNAA. We used *methods* of observation, experimentation, analysis of the results obtained, generalization of creative experience, the art historical method, and formal analysis, which helped us identify the main features of tasks with folk artworks. The source base of the publication was the initial programs of the KIADA LNAA, professional publications of Ukrainian scientists dedicated to folk decorative art and issues of its integration into fine arts, many years of teaching experience of the authors, and student works of the 4th year academic discipline «Painting». *Results.* Several functions of folk artworks in academic tasks have been identified. The first is their decorative meaning in the formed composition. Usually, these items perform compositional accent functions, adding original recognizable forms, enriched with traditional ornamentation. Besides, folk ceramics, artistic wood, textiles, or clothing decorated with embroidery form a bright coloration. These works contribute to the affirmation of national identity in students forming a creative personality during academic studies. The dialogue between the teacher and students is very important in this process, appeals to the previous experience of the latter, and the unity of form and content inherent in folk artworks.

Keywords: Ukrainian folk art, Kosiv Institute of Applied and Decorative Art LNAA, educational discipline, academic painting, study, academic function.

Вступ. Твори українського народного мистецтва зазвичай були поліфункціональними. Поряд із прямим практичним значенням, вони мали вагоме декоративне навантаження. Сьогодні окремі з них вважаються національними символами, зокрема косівська кераміка та різьбярство, ліжникарство, традиційна вишивка тощо. Ними прикрашають житла, їх активно використовують при побудові інтер'єрів із народним колоритом, вони стають джерелом натхнення при розробці фірмового стилю, створення логотипів, розробці та друці різноманітної поліграфії: рекламних брошур, плакатів, популярних та науково-популярних видань тощо.

Косівський творчий осередок, який функціонує вже понад сто років, розпочав своє становлення саме як центр народного мистецтва, передовсім, ткацтва, різьбярства та кераміки. У 1882 р. у Косові було організоване Ткацьке товариство, при якому діяла ткацька школа і майстерні [1, с. 204]. Дещо пізніше розпочали свою діяльність фахові школи художньої обробки дерева та кераміки. Тепер м. Косів є значним центром традиційного гуцульського мистецтва та освіти, який завдяки своєму історичному розвитку сформував навчальні засади, що базуються на поєднанні народної та академічної педагогіки.

На сьогодні є чимало фахових праць, присвячених різним галузям українського традиційного мистецтва. Зокрема, це монографії та статті А. Будзана [2], М. Станкевича [3], О. Болюка [4], В. Білого [5] про художнє дерево, К. Матейко [6], Г. Івашків [7], А. Колупаєвої [8] — про кераміку, Р. Захарчук-Чугай [9] і Т. Кара-Васильєвої [10] — про вишивку, С. Сидорович [11] та О. Никорак [12; 13] — про ткацтво, К. Матейко [14], М. Білан, Г. Стельмащук [15] — про одяг тощо. Окремо розглядаємо друковані видання, у яких аналізується розвиток Косівської школи. Наповніше це явище висвітлено у монографії Р. Шмагала [1]. Окремі публікації висвітлюють проблеми мистецької освіти [16—20], деякі з них торкаються питань вирішення завдань в межах академічного курсу «Живопис» [21].

Не зважаючи на значну історіографію, поза увагою дослідників залишилися питання можливостей, які надають твори традиційного мистецтва (не тільки вбрання) в академічних постановках навчальної дисципліни «Живопис» Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва ЛНАМ (далі —

КІПДМ ЛНАМ), їхній виховний та образотворчий потенціал.

Мета статті полягає в аналізі педагогічного потенціалу різноманітних творів народного мистецтва в академічних постановках навчальної дисципліни «Живопис», враховуючи найширший навчально-виховний контекст: художньо-емоційне звучання, колористичні та орнаментальні особливості, сприяння впізнаваності народного мистецтва в різних контекстах, формування почуття національної ідентичності через візуальні образи із застосуванням українського традиційного мистецтва.

Для досягнення поставленої мети використано комплексний підхід, який полягає в мистецтвознавчому аналізі творів народного мистецтва, вияві їхнього потенціалу в академічних постановках. Крім того, його ж застосовано для аналізу студентських робіт, виконаних в межах навчальної дисципліни «Живопис» 4 року навчання. В межах мистецтвознавчого аналізу суттєве значення мав формальний метод дослідження мистецьких творів, аналіз колориту та емоційного звучання. Крім того, використано традиційні методи педагогічного дослідження, а саме спостереження, експеримент, аналіз отриманих результатів, узагальнення творчого досвіду.

Основна частина. На сучасному етапі розвитку українського суспільства, зважаючи на постаї у процесі повномасштабного вторгнення росії в Україну виклики, особливої актуальності набирає питання національного виховання, яке передбачає засвоєння культурно-історичного досвіду народу, його матеріальних та духовних цінностей. Мистецтво справляє естетичний вплив на людину, а також є джерелом пізнання та інформації про різноманітність навколишнього світу. Художні твори, передаючи досвід попередніх поколінь, можуть сприяти розвитку суспільства. Виховну роль мистецтва вбачають ще й у тому, що воно допомагає людині не лише краще пізнати, засвоїти навколишній світ, а й формує поняття національної ідентичності, сприяє усвідомленню свого місця у світі.

У цьому аспекті важливим є звернення до творів українського традиційного мистецтва, які транслюють національні естетичні цінності, виражені у тісному зв'язку між матеріалом, формою, декором та практичним призначенням виробу. Твори народного мистецтва можна також вивчати з позиції етно-

графічних досліджень, які розглядають такі вироби як діалог нарративу і форми, візуальне втілення традиційних звичаїв та обрядів [22, с. 195].

Використання виробів народного мистецтва у процесі навчання апелює до традиційної теоретико-методологічної освітньої моделі, у якій традиція виступає з одного боку проміжною ланкою між світом духовних ідей та їхнім втіленням, а з іншого — транслятором знань, набутих попередніми поколіннями [18, с. 29—30]. Такий метод передбачає органічне вплітання начальних впливів у життєвий цикл.

Безпосередньо із традиційною навчальною парадигмою пов'язаний системно-інформаційний підхід до організації навчального середовища, який зумовлює проєктування освітніх систем на основі врахування кількості та якості інформаційних сигналів, на їх здатності активізувати ті чи інші механізми розвитку студента [19, с. 94]. У нашому випадку, «інформаційними сигналами» виступають вироби українського традиційного мистецтва, використання яких в академічних постановках сприяє впізнаваності народного мистецтва в різних контекстах, демонструє їхній естетичний потенціал, актуалізує ці вироби у сучасному середовищі, створюючи разом з тим тяглість мистецької традиції від давнини до теперішнього часу.

Системно-інформаційний підхід можна розглядати як частину гуманітарно-феноменологічної парадигми, основу якої становить діалог як основа комунікації і базовий дослідницький метод процесу пізнання [21, с. 359].

Діалог в межах академічної постановки людської фігури із використанням творів українського народного мистецтва відбувається на кількох рівнях. Найочевиднішим є діалог поміж викладачем та студентами, яких активно залучають до створення цієї постановки. У процесі спілкування розповідає про особливості виготовлення використаних предметів, історико-етнографічний район їхнього походження, застосування у побуті колись і тепер тощо.

Менше очевидним і таким, що важче виявити, є діалог між попереднім досвідом студентів, який включає (або ні) знання про ці вироби, попередні контексти знайомлення із творами народного мистецтва, їхнє значення в реалізації індивідуальних чи колективних обрядів, частиною якої міг бути студент. Відповідно до попереднього досвіду, асоціативний ряд

здобувачів мистецької освіти, пов'язаний із запропонованими викладачем творами традиційного мистецтва, може бути довшим і бути пов'язаним із родинним календарним циклом, домашнім інтер'єром, родичами тощо, або ж обмежуватися кількома роками навчання у КІПДМ ЛНАМ.

Крім вербального чи асоціативного діалогу, під час постановки академічного завдання відбувається візуальний діалог поміж людською фігурою та предметами, якими вона оточена, однотонними чи орнаментованими площинами, фактурами тощо. Усвідомлене залучення до вивчення різних аспектів запропонованого завдання сприяє нативному засвоєнню знань, пов'язаних із процесом виготовлення, оздоблення та функціонування творів українського традиційного мистецтва.

Зважаючи на давню історію Косівського освітнього осередку, включення творів народного мистецтва до академічних постановок було цілком послідовним кроком, який вирішував не лише педагогічні, а й образотворчі завдання.

В академічній програмі живопису, яка тривалий час виконується у КІПДМ ЛНАМ, постановка із використанням виробів українського народного мистецтва називається «Фігура людини в народному вбранні» [23, с. 10]. У цьому завданні є компоненти одягу, які залишаються практично незмінними. Це чоловіча чи жіноча вишита сорочка, більше або менше наближена кроєм та декором до народної. У жіночому поясному одязі найчастіше перевагу віддають простим платовим формам запасок чи обгорток (іл. 1), рідше — спідницям, інколи навіть багатоярусним. У чоловічому переважають прості полотняні

Іл. 1. Студентські роботи «Жіноча фігура в народному вбранні»

Іл. 2. Студентська робота «Чоловіча фігура в народному вбранні»

Іл. 3. Лазорик Ярослав. Гончар з куманцем. Папір, пастель. 2022

штани, зустрічаються також червоні гуцульські гачі із вишивкою на поділку штанин. Інколи в постановках використовують нагрудний та верхній одяг. Перевагу зазвичай віддають гуцульським капсльова-

ним кептарям (іл. 2), рідше — сукняним безрукавкам. Додатками комплексу вбрання є пояси, жіночі (хустки, намітки), дівочі (вінки) та чоловічі (капелюхи, брилі) головні убори, взуття — часто чоботи або постолі.

Для підсилення образності, збагачення фактур та урізноманітнення форм, викладачі часто доповнюють композиції з одягненими у народне вбрання натурницями/натурниками артефактами традиційного мистецтва, такими як кошик, рушник, глек, тарілка, тощо [21, с. 109].

Тривале викладання академічної дисципліни «Живопис» та пошуки нових інтерпретацій цього завдання довели, що створити художній образ із виразним етнографічним забарвленням можливо із використанням лише одного впізнаваного за формою чи декором предмету. Наприклад, у 2022 р. таким став куманець — оригінальний різновид українського традиційного посуду, який раніше використовували для зберігання та подачі на стіл напоїв [7]. Цей виріб завдяки своїй незвичній формі часто використовують для оздоблення інтер'єрів та у друкованій продукції, наприклад, у марках Укрпошти 2007 року. У постановці його тримав одягнений у робочий фартух натурник (іл. 3). Форма виробу, його розміщення практично посередині композиції із повтором на задньому плані, виділення глечика кольором і тоном виявили його образотворчі можливості. Постановка збудована таким чином, щоб створити враження майстерні, а натурник в аскетичному вбранні сприймається як майстер у процесі чи на етапі завершення роботи.

Образність, пов'язана із виготовленням виробів народного мистецтва, притаманна і постановці з самопрядкою (іл. 4). У цьому випадку увага все ж більше зосереджена на жіночій постаті у вбранні із яскравим помаранчевим декором, який асоціюється із космацьким традиційним одягом. Разом з тим, самопрядка надає цій постановці додаткового сенсу, ставить перед глядачем питання про діяльність цієї жінки, а також сприяє кращому втіленню композиції із кількома планами.

На відміну від постановок 1—3 курсів, які здійснюються на обмеженому просторі, завдання 4 року навчання передбачають розміщення фігури у певному середовищі, плановість якого підкреслена за допомогою різноманітних додаткових деталей. Най-

Іл. 4. Студентська робота «Жінка з самопрядкою». Папір, акварель

частіше виділяють три плани. На першому з них розміщена натурниця чи натурник, другий план виділено натюрмортом (іл. 5), додатковим предметом інтер'єру (наприклад, вже згадана самопрядка (іл. 4), чи мольберт (іл. 1)). Цей другий план у більшості випадків безпосередньо пов'язаний із людською фігурою, яка зазвичай кладе на нього руку. Третій план становить однотонний, двоколірний, а інколи й орнаментований фон. В останньому випадку студенти доволі часто вдаються до повторів на задньому тлі візерунків, більш яскраві та виразні інтерпретації яких прикрашають одяг натурника чи натурниці, або ж їхньої імітації за допомогою умовних фактур (іл. 6).

Виявленню глибини простору у постановці «Фігура людини в народному вбранні» сприяє бічне не надто контрастне освітлення. Воно допомагає підкреслити основні пластичні форми, показати характерний декор, правильно передати притаманні завданню об'єми і фактури. Разом з тим, у роботах, виконання яких передбачає творчу інтерпретацію, джерело освітлення часто не відображається. Проте саме освітлення формує багатоплановість зображення, яке зазвичай зберігається у студентських роботах, не зважаючи на стиль їхньої реалізації.

Важливим етапом виконання завдання є його ескізування для знаходження загальної композиції у

Іл. 5. Студентська робота «Гуцул». Папір, акварель

Іл. 6. Студентська робота «Жіноча фігура в народному вбранні». Картон, олійні фарби

малому форматі. Крім того, що підготовча попередня робота допомагає студентові знайти найбільш вдалу композицію, визначити й організувати великі кольорові та тональні співвідношення постановки [21, с. 106], вона також дозволяє визначитися із стилем творчої інтерпретації. Завдяки невелико-

Іл. 7. Короткочасні замальовки постановки

Іл. 9. Короткочасні студентські замальовки. Інтерпретація завдання у манері О. Кульчицької та З. Кедала

Іл. 8. Микуляк Артем. Творча інтерпретація постановки на засадах кубізму. Папір, акрил. 2024

му розміру та збереженню пропорцій майбутнього формату, кольорові етюди допомагають виявити найбільш характерне у постановці, з'ясувати місце окремих площин, їхні розміри, тонові та кольорові співвідношення. У такий спосіб можна спробувати декілька варіантів вирішення завдання та обрати той, який максимально йому підходить (іл. 7). Ця постановка передбачає творчу інтерпретацію, а отже студент сам обирає, наскільки його робота буде реалістичною чи декоративно потрактованою.

Інколи у процесі створення короткочасних етюдів учасники навчального процесу звертаються до пев-

Іл. 10. Основні етапи виконання постановки «Жіноча фігура в народному вбранні»

них мистецьких течій чи творчості українських художників. При виконанні постановки студенти використовують прийоми кубізму, застосовуючи трансформацію форм предметів із збереженням їхнього взаємного розташування в природі (іл. 8). Не зважаючи на значне узагальнення, поділ на більші чи менші площини, їм все ж вдається зберегти плановість зображення, відобразити характерні риси постановки в обраній стилістичній манері. Крім того, для таких робіт характерний яскравий, часто підкреслено контрастний колорит.

Широку палітру образів українців у традиційному вбранні, створили, зокрема, Олена Кульчицька та Зеновій Кецало. Їхня творчість рекомендується студентам як приклад вдалого вирішення поставленого завдання. Формат короткочасних замальовок дає змогу виконати постановку у манері, притаманній кожному з них, а також визначитися із матеріалами її виконання (іл. 9). Творча інтерпретація дозволяє обрати будь-яку із технік живопису: акварельну, олійну, темперну чи акрилову; важливим є врахувати особливості кожної з них.

Наступний крок виконання завдання пов'язаний із роботою у повному форматі. Перш за все відповідно до обраного ескізу, манери та техніки виконання, необхідно здійснити композиційне розміщення фігури в заданому форматі, анатомічну та перспективну (якщо така передбачається) побудову. Далі прокладаються підмальовки фігури (в олійному живописі), зіставлення основних кольорових плям, узгодження їх у великому форматі. На завершальному етапі здійснюється моделювання основних форм, деталей та аксесуарів кольором (іл. 10) [23, с. 10].

При виконанні постановки фігури у традиційному вбранні, доповненої виробами народного мистецтва, важливе значення має трактування орнаменту. Можна виділити декілька способів такого трактування: від максимально узагальненого, коли декор позначається кольоровими смугами чи плямами, до детально прописаного, із відтворенням дрібних елементів мотивів та відповідним узгодженням їх між собою. Кожен із можливих варіантів трактування декору одягу чи предметів потрібно узгодити із стилем та технікою виконання роботи. Важливим чинником формування образності є узгодження форми із орнаментом, розкриття її характерних особливостей за допомогою декору.

Висновки. Академічна постановка «Фігура людини в народному вбранні» у процесі формування творчої особистості виконує декілька функцій. Процес навчання відбувається вже під формування завдання, коли студенти та викладач провадять продуктивний діалог щодо доречності тих чи інших компонентів постановки, їхнього походження тощо.

Крім створення образів, які буквально чи асоціативно пов'язані із певним історико-етнографічним районом України (найчастіше це Гуцульщина чи Буковина), інколи постановка збудована таким чином, щоб створити враження процесу виготовлення виробів. У першому випадку, відбувається ближче та детальніше знайомство студентів із особливостями народного вбрання, поєднання компонентів у комплекс, значення доповнень у цьому процесі, а також мистецтва обраного історико-етнографічного району. У другому із зазначених така постановка спонукає до самостійних роздумів над етапами та техніками створення предметів народного побуту, або ж з'ясуванню цих питань у діалозі із викладачем.

Вироби традиційного мистецтва у постановці виконують виховну функцію, формуючи національну ідентичність через зв'язок поколінь, який вони транслюють. Вони також наділені вагомим естетичним змістом, який допомагає реалізувати широкий спектр можливих інтерпретацій композиції — від максимально реалістичних до декоративно-узагальнених. Багаторічний досвід реалізації завдання «Фігура людини в народному вбранні» показав можливість його виконання будь-якою із технік живопису. У процесі ескізування перед початком виконання роботи у великому форматі відбувається не лише з'ясування співвідношень усіх деталей композиції, узгодження великих плям, а й пошук стильової подачі зображення.

Артефакти народного мистецтва розвивалися і вдосконалювалися протягом багатьох століть, коли відбувалися пошуки найбільш вдалих форм, поєднання їх із декором та відповідність одного й іншого матеріалу виготовлення. Процеси глобалізації на сучасному етапі розвитку українського соціуму, поряд із уніфікацією багатьох сфер життя, спонукають до переосмислення здобутків українського мистецтва загалом та народного зокрема. Академічні постановки із використанням кращих народних творів привертають увагу студентів до цих питань та водночас

демонструють невичерпний естетичний потенціал таких виробів, який можна реалізувати у різних сферах творчості.

1. Шмагало М. *Мистецька освіта в Україні середини ХІХ — середини ХХ ст.: структурування, методологія, художні позиції*. Львів: Українські технології, 2005. 526 с.
2. Будзан А. *Різьба по дереву в Західних областях України*. Київ: Академія наук Української РСР, 1960. 182 с.
3. Станкевич М.Є. *Українське художнє дерево ХVI—ХХ ст.* Львів: Інститут народознавства НАН України, 2002. 480 с.
4. Болюк О. *Художнє дерево у церквах (за матеріалами західних областей України)*. Львів: ІН НАНУ, 2020. 520 с.
5. Білий В.Д. *Художнє дерево Косівщини другої половини ХХ століття (традиції та новації у творчості митців)*: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.06. Львівська національна академія мистецтв. Львів, 2015. 20 с.
6. Матейко К.І. *Народна кераміка західних областей Української РСР ХІХ — ХХ ст.: історико-етнографічне дослідження*. Київ: Видавництво Академії наук Української РСР, 1959. 140 с.
7. Івашків Г.М. *Декор української народної кераміки ХVI — першої половини ХХ століть*. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2007. 544 с.
8. Колупаєва А.В. *Українські кахлі ХІV — початку ХХ ст.: історія, типологія, іконографія, ансамблевість*. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2006. 383 с.
9. Захарчук-Чугай Р.В. *Українська народна вишивка. Західні області УРСР*. Київ: Наукова думка, 1988. 192 с.
10. Кара-Васильєва Т. *Історія української вишивки*. Київ: Мистецтво, 2024. 464 с.
11. Сидорович С.Й. *Художня тканина західних областей УРСР*. Київ: Наукова думка, 1979. 152 с.
12. Никорак О.І. *Українська народна тканина ХІХ—ХХ ст.: типологія, локалізація, художні особливості. Ч. 1. Інтер'єрні тканини (за матеріалами західних областей України)*. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2004. 579 с.
13. Никорак О.І. *Українська народна тканина ХІХ—ХХ ст.: Типологія, локалізація, художні особливості. Частина ІІ. Одягові тканини (за матеріалами західних областей України)*. Львів: Інститут народознавства НАН України. 2023. 608 с.
14. Матейко К.І. *Український народний одяг*. Київ: Наукова думка, 1977. 222 с.
15. Білан М.С., Стельмащук Г.Г. *Український стрій*. Львів: Априорі, 2011. 316 с.
16. Шмагало Р.Т. *Мистецька освіта України і сучасне народне мистецтво: складові взаємодії. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції: «Сучасне народне мистецтво України: теорія і реальність»*. Львів: Українські технології, 2002. С. 16—19.
17. Баяновська М. *Виховна роль мистецтва: парадигма життєвотворчості особистості. Вісник Закарпатського художнього інституту*. 2014. Вип. 5. С. 165—168.
18. Романенко М.І. *Філософія освіти: історія і сучасність*. Дніпропетровськ: Промінь, 2001. 178 с.
19. Бех І.Д. *Людське «Я» як самодетермінована сутність. Синергетика: процеси самоорганізації технічних, технологічних та соціальних систем: Матеріали Першої Всеукраїнської наукової конференції*. Житомир, 2003. С. 93—96.
20. Вознюк О.В. *Нова парадигма моделювання та розвитку історико-педагогічного процесу*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 550 с.
21. Калитко А. *Живописне вирішення академічної постановки «Фігура людини в народному вбранні»*. Вісник Львівської національної академії мистецтв. 2017. Вип. 33. С. 104—113.
22. Farago C. *Silent Moves: On Excluding the Ethnographic Subject from the Discourse of Art History. The Art of Art History: a Critical Anthology*. Ed. by D. Preziosi. Oxford: University Press, 2002. P. 195—212.
23. Білий В. *Робоча програма навчальної дисципліни живопис. Для студентів ІV курсу денної форми навчання*. Косів, 2023. 17 с.

REFERENCES

- Shmahalo, M. (2005). *Art Education in Ukraine in the Mid-19th — Mid-20th Centuries: Structuring, Methodology, Artistic Positions*. Lviv: Ukrainski Tekhnolohii [in Ukrainian].
- Budzan, A. (1960). *Woodcarving in the Western Regions of Ukraine*. Kyiv: Academiai Nayk Ukrainskoi RSR [in Ukrainian].
- Stankevych, M. (2002). *Ukrainian Artistic Wood of the 16th—20th Centuries*. Lviv: Instytut Narodoznavstva NAN Ukrainy [in Ukrainian].
- Boliuk, O. (2020). *Artistic Wood in Churches (Based on Materials from Ukrainian Western Regions)*. Lviv: IN NANU [in Ukrainian].
- Bilyi, V.D. (2015). *Artistic Wood of Kosiv Region of the Second Half of the 20th Century (Traditions and Innovations in the Work of Artists)* (PhD dissertation). Lviv National Academy of Arts [in Ukrainian].
- Mateiko, K.I. (1959). *Folk Ceramics of Ukrainian SSR Western Regions in the 19th—20th Centuries: a Historical and Ethnographic Study*. Kyiv: Vydavnytstvo Akademii Nayk Ukrainskoi RSR [in Ukrainian].
- Ivashkiv, H.M. (2007). *Decor of Ukrainian Folk Ceramics of the 16th — First Half of the 20th Centuries*. Lviv: Instytut Narodoznavstva NAN Ukrainy [in Ukrainian].
- Kolupaieva, A.V. (2006). *Ukrainian Tiles of the 14th — Early 20th Centuries: History, Typology, Iconography, Ensemble*. Lviv: Instytut Narodoznavstva NAN Ukrainy [in Ukrainian].

- Zakharchuk-Chuhai, R.V. (1988). *Ukrainian Folk Embroidery. Western Western regions of the Ukrainian SSR*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- Kara-Vasyliieva, T. (2024). *History of Ukrainian Embroidery*. Kyiv: Mystetstvo [in Ukrainian].
- Sydorovych, S.Y. (1979). *Artistic Fabric of Ukrainian SSR Western Regions*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- Nykorak, O.I. (2004). *Ukrainian Folk Fabrics of XIX—XX Centuries: Typology, Localization, Artistic Features. Part I. Interior Fabrics (Based on Materials from the Western Regions of Ukraine)*. Lviv: Instytut Narodoznavstva NAN Ukraïny [in Ukrainian].
- Nykorak, O.I. (2023). *Ukrainian Folk Fabrics of XIX—XX Centuries: Typology, Localization, Artistic Features. Part II. Clothing Fabrics (Based on Materials from the Western Regions of Ukraine)*. Lviv: Instytut Narodoznavstva NAN Ukraïny [in Ukrainian].
- Mateiko, K.I. (1977). *Ukrainian Folk Clothing*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- Bilan, M.S., & Stelmashchuk, H.H. (2011). *Ukrainian Costume*. Lviv: Apriory [in Ukrainian].
- Shmahalo, M. (2002). Art Education in Ukraine and Modern Folk Art: Components of Interaction. (*Proceedings of All-Ukrainian Scientific Conference: «Modern Folk Art of Ukraine: Theory and Reality»*). Lviv: Ukraïnskyi Tekhnolohiï [in Ukrainian].
- Baianoska, M. (2014). The Art Educational Role: a Paradigm of the Individual's Life-Creativity. *Newsletter Transcarpathian Academy of Arts*, 5, 165—168 [in Ukrainian].
- Romanenko, M.I. (2001). *Philosophy of Education: History and Present*. Dnipropetrovsk: Promin [in Ukrainian].
- Bekh, I.D. (2003). The Human «I» as a Self-Determined Entity. (*Proceedings of The First All-Ukrainian Scientific Conference «Synergetics: Processes of Self-Organization in Technical, Technological and Social Systems»*) Zhytomyr [in Ukrainian].
- Vozniuk, O. (2014). *A New Paradigm for Modeling and Developing the Historical and Pedagogical Process*. Zhytomyr: Vydavnytstvo Ivan Franko ZhDU [in Ukrainian].
- Kalytko, A. (2017). Color Solutions to the Academic Painting Arrangement Figure of a Man in Traditional Dress. *Bulletin of Lviv National Academy of Arts*, 33, 104—113 [in Ukrainian].
- Farago, C., & Preziosi, D. (Ed.). (2002) Silent Moves: On Excluding the Ethnographic Subject from the Discourse of Art History. In: D. Preziosi. *The Art of Art History: a Critical Anthology* (Pp. 195—212). Oxford: University Press.
- Bilyi, V. (2023). *Working Program of the Academic Discipline of Painting. For 4th Year Full-Time Students*. Kosisiv [in Ukrainian].